

Dersin Amacı

Bu dersin amacı, İslam tarihinin ilk dönemlerini ilmi ve objektif bir bakış açısıyla ele alarak öğrencilere tarihî olayların arka planını, gelişim süreçlerini ve sonuçlarını kavratmaktır. Erken dönem İslam toplumunun siyasî, sosyal, kültürel ve dinî yapısının derinlemesine incelenmesiyle, öğrencilerin tarihî olguları eleştirel bir şekilde değerlendirme, kaynakları bilimsel yöntemlerle analiz etme ve günümüz meseleleriyle bağlantı kurma becerileri kazanmaları hedeflenmektedir.

Dersin İçeriği

İslam tarihçiliğinin mahiyeti, kaynakları ve metodolojisi Cahiliye dönemi Arap toplumunun siyasî, sosyal, kültürel ve dinî yapısı Hz. Muhammed'in hayatı: peygamberlik öncesi dönem ve Mekke devri Hicret ve Medine İslam toplumunun teşekkülü Bedir, Uhud ve Hendek savaşları; Hudeybiye Antlaşması ve Mekke'nin Fethi Veda Haccı ve Hz. Peygamber'in vefatı

Dersin Kitabı / Malzemesi / Önerilen Kaynaklar

Şefaettin Severcan, Hz. Muhammed Mekke, Ankara, Fecr Yayınları. Şefaettin Severcan, Hz. Muhammed Davetten Devlete Medine, Ankara, Fecr Yayınları. Şefaettin Severcan, Hz. Muhammed Devletten Medeniyete, Ankara, Fecr Yayınları. Asım Köksal, İslam Tarihi, İstanbul: TDV Yayınları. İhsan Süreyya Sırma, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, İstanbul: Beyan Yayınları. Mehmet Azimli, Siyer ve İslam Tarihi Araştırmaları, Ankara: Ankara Okulu Yayınları. Adnan Demircan, İslam Tarihi: İlk Dönem, İstanbul: Beyan Yayınları. Ahmet Önkâl – Mustafa Fayda, Hz. Peygamber ve İslamiyet, DİB Yayınları. M. Şemseddin Günaltay, İslam Tarihi – İlk Devirler, Ankara: TTK Yayınları.

Planlanan Öğrenme Etkinlikleri ve Öğretme Yöntemleri

Ders Anlatımı: Öğrencilere temel tarihî olayların ve kavramların aktarılması. Seminer Sunumları: Öğrencilerin seçilen konular üzerine bireysel veya grup sunumları yapmaları. Tartışma Oturumları: Erken dönem İslam tarihindeki siyasî, sosyal ve kültürel gelişmelerin tartışılması. Kaynak Okumaları: Klasik İslam tarihçileri (Taberî, İbnü'l-Esîr, Belâzurî vb.) ve modern araştırmacıların eserlerinden seçilmiş metinlerin incelenmesi. Makale/Kitap İnceleme: Öğrencilerin belirli akademik makale ve kitapları değerlendirip rapor sunmaları. Araştırma Ödevleri: Öğrencilerin özgün konular üzerine derinlemesine araştırma yapmaları ve yazılı ödev hazırlamaları. Soru-Cevap ve Beyin Fırtınası: Öğrencilerin aktif katılımını teşvik etmek için etkileşimli yöntemler. Harita ve Kronoloji Çalışmaları: Fetihlerin, siyasî olayların ve göçlerin tarihsel bağlamda görselleştirilmesi.

Ders İçin Önerilen Diğer Hususlar

Kaynak Çeşitliliği: Dersin daha verimli olması için klasik İslam tarihçileri (Taberî, Belâzurî, İbnü'l-Esîr vb.) yanında modern araştırmacıların eserlerinden de faydalanılması önerilir. Eleştirel Yaklaşım: Öğrencilerin olaylara yalnızca kronolojik açıdan değil, aynı zamanda siyasî, sosyo-kültürel ve iktisadî boyutlardan da eleştirel bir bakışla yaklaşmaları teşvik edilmelidir. Karşılaştırmalı Perspektif: Erken dönem İslam tarihindeki gelişmelerin çağdaş medeniyetlerle (Bizans, Sasani vb.) karşılaştırmalı olarak ele alınması önerilir. Günümüzle Bağlantı: Tarihî olayların günümüz Müslüman toplumları üzerindeki etkileri tartışılmalı, böylece öğrenciler tarihî sürekliliği kavramalıdır. Etik Hassasiyet: Konuların işlenmesinde akademik etik kurallara riayet edilmesi, kaynak gösterme ve atıf yapma konularında titizlik gösterilmesi gerekir. Teknolojik Destek: Dersin desteklenmesi için dijital haritalar, kronoloji tabloları ve online kütüphane kaynakları kullanılabilir. Yabancı Dil Kaynakları: Öğrencilerin İngilizce ve Arapça kaynakları inceleyerek uluslararası literatürü tanımaları teşvik edilmelidir.

Dersi Veren Öğretim Elemanı Yardımcıları

Prof .Dr. Şefaettin Severcan

Dersin Verilişi

Bu ders, yüz yüze eğitim yöntemiyle yürütülmektedir. Derslerde öğretim üyesi tarafından yapılan anlatımlar, öğrenci sunumları, tartışma oturumları ve kaynak incelemeleri bir arada kullanılmaktadır. Öğrencilerin derse aktif katılımı teşvik edilmekte, gerektiğinde çevrim içi materyaller ve dijital kaynaklardan da yararlanılmaktadır. Uygulamada, hem teorik bilgi aktarımı hem de araştırma temelli öğrenme yöntemleri birlikte uygulanır.

Dersi Veren Öğretim Elemanları

Prof. Dr. Şefaettin Severcan

Program Çıktısı

- Öğrenciler, İslam tarihçiliğinin kaynaklarını, yöntemlerini ve temel problemlerini tanımlar.
- Öğrenciler, Cahiliye dönemi Arap toplumunun siyasî, sosyal ve kültürel yapısını analiz eder.
- Öğrenciler, Hz. Muhammed'in hayatını ve peygamberlik dönemi olaylarını tarihsel bağlamda değerlendirir.
- Öğrenciler, erken dönem İslam toplumunun sosyal, kültürel ve ilmi yapısını yorumlar.
- Öğrenciler, erken dönem İslam tarihindeki gelişmelerin günümüz Müslüman toplumları üzerindeki etkilerini tartışır.

Sıra	Hazırlık Bilgileri	Öğretim		Uygulama
		Laboratuvar	Metodları Teorik	
1	İslam tarihçiliğinin kaynakları ve yöntemleri hakkında ön okuma yapınız. (Taberî, İbnü'l-Esîr, modern literatür)	anlatım, tartışma	İslam tarihçiliği, kaynaklar, metodoloji ve peygamberlik anlayışları	
2	Yahudi, Hristiyan ve Cahiliye toplumlarının peygamberlik anlayışlarını inceleyiniz.	anlatma, tartışma	İslam'dan önce peygamberlik anlayışları (Yahudi, Hristiyan, Cahiliye)	
3	İslam öncesi Arabistan'ın siyasî, sosyal ve dinî yapısı üzerine notlar hazırlayınız.	anlatma- tartışma	İslam öncesi dünya: Bizans, Sasani ve Hicaz'ın siyasî, sosyal ve dinî yapısı	
4	Hz. Muhammed'in soyu, doğumu ve çocukluk yıllarıyla ilgili siyer kaynaklarını okuyunuz.	anlatma, tartışma	Hz. Muhammed'in soyu, doğumu, çocukluk ve gençlik yılları	
5	Hz. Hatice ile evlilik, Hilfu'l-Fudûl ve Mekke'nin ekonomik yapısını araştırınız.	anlatma, tartışma	Peygamberlik öncesi Mekke toplumu, Hz. Hatice ile evlilik ve ticaret hayatı	
6	İlk vahiy ve Daru'l-Erkam dönemi hakkında temel kaynakları okuyunuz.	anlatma, tartışma	İlk vahiy, gizli davet dönemi ve ilk Müslümanlar	
7	Açık davet, müşriklerin tepkileri ve Habeşistan hicretleriyle ilgili rivayetleri karşılaştırınız. Boykot dönemi, Hüzün yılı, Taif yolculuğu, İsra ve Mirac olayını inceleyiniz.	anlatma, tartışma	Açık davet, müşriklerin tepkileri ve Habeşistan hicretleriyle ilgili rivayetleri karşılaştırınız. Boykot dönemi, Hüzün yılı, Taif yolculuğu, İsra ve Mirac olayını inceleyiniz.	
8		soru	ara sınav	
9	Akabe biatları ve hicret hazırlıklarıyla ilgili kronolojik tablo hazırlayınız.	anlatma, tartışma	Medine'ye hicret, Medine Vesikası, Ensar-Muhacir kardeşliği	
10	Medine'ye hicret sonrası kurulan kurumlar (Mescid-i Nebî, Ensar-Muhacir kardeşliği, Medine Vesikası) üzerine inceleme yapınız.	anlatma, tartışma	İlk seriyyeler, Bedir ve Uhud savaşları	
11	İlk gazveler ve Bedir Savaşı hakkında klasik ve modern kaynakları karşılaştırınız.	anlatma, tartışma	Hendek Savaşı, Yahudi kabileleriyle ilişkiler ve Hudeybiye Antlaşması	
12	Uhud ve Hendek savaşlarının sebepleri, seyri ve sonuçları üzerine notlar çıkarınız.	anlatma, tartışma	Hayber, Mekke'nin Fethi, Huneyn ve Tebük seferi	
13	Hudeybiye Antlaşması, Mekke'nin Fethi ve Huneyn Savaşı hakkındaki farklı rivayetleri okuyunuz.	anlatma, tartışma	Veda Haccı, Veda Hutbesi ve Hz. Peygamber'in vefatı	
14	Hz. Peygamber'in diplomasi anlayışı, gönderdiği mektuplar ve Medine siyaset ilkelerini inceleyiniz.	anlatma, tartışma	Hz. Peygamber'in siyasi kimliği, Medine Devleti'nin temel ilkeleri, diplomasisi	
15	Veda Haccı, Veda Hutbesi ve Hz. Peygamber'in vefatı ile ilgili kaynakları değerlendiriniz.	anlatma, tartışma	Hz. Peygamber'in özel hayatı, ismet sıfatı, ümmiliği, eğitim anlayışı, insanî ilişkileri ve farklı din mensuplarıyla birlikte yaşama ilkeleri	

İş Yükleri

Aktiviteler	Sayısı	Süresi (saat)
Vize	1	10,00
Final	1	10,00
Derse Katılım	15	9,00
Araştırma Sunumu	1	5,00
Ödev	1	3,00
Ders Öncesi Bireysel Çalışma	1	3,00

Değerlendirme

Aktiviteler	Ağırlığı (%)
Vize	40,00
Final	60,00